

CRÒNICA DE LA FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA

MEMÒRIA DEL CURS ACADÈMIC 2001-2002*

I. SALUTACIÓ DEL DEGÀ-PRESIDENT DE LA FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA,

DR. JOSEP-ORIOL TUÑÍ I VANCELLS, EN L'ACTE D'INAUGURACIÓ DEL CURS ACADÈMIC 2002-2003

Emm. i Rvdm. Sr. Gran Cancellier de les Facultats Eclesiàstiques de Catalunya; Excm. i Rvdm. Sr. Secretari de la Congregació per a l'Educació Catòlica; Excm. i Rvdm. Sr. Vice-Gran Cancellier de la Facultat de Teologia de Catalunya; Excm. i Rvdm. Sr. Vice-Gran Cancellier de la Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya; Excms. i Rvdms. Srs. Bisbes; Il·lmes. Autoritats acadèmiques, civils i eclesiàstiques; professors, professores, alumnes, senyores i senyors.

Em plau obrir aquesta memòria amb un mot d'agraïment a tots vostès per la seva assistència a aquest acte acadèmic, però especialment «voglio ringraziare Monsignore Giuseppe Pittau per la sua presenza fra di noi, particolarmente per il suo interesse di venire oggi, nonostante il decesso e funerale, ieri, di sua sorella. Monsignore, il nostro compianto più sentito.

Il decimoquinto anniversario de l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona ci ha fornito l'occasione di fare un invito particolare che Sua Eccellenza ha avuto la gentilezza di accettare. Grazie tante, Monsignore, per la sua presenza fra di noi oggi. D'altra parte, la Sua familiarità con parecchie lingue mi dà la sicurezza che il mio catalano non sarà troppo difficile per Lei».

En primer lloc, en nom propi i en nom de la Facultat, la meva felicitació a l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona. Quinze anys de treball són ja una etapa sòlida. Però, endemés, 40 llibres, la publicació periòdica de les revistes *Phase* i *Liturgia* y *Espiritualidad*, 7 tesis doctorals i 55 tesines representen una aportació de gruix a la reflexió teològico-litúrgica. Penso que és just que us felicitem i que, com a Facultat de

* La memòria de la Facultat de Teologia de Catalunya incorpora també les de l'Institut Superior de Litúrgia i de l'Institut de Teologia Fonamental.

Teologia de Catalunya a la qual esteu incorporats, ens sentim afalagats del vostre aniversari i de la vostra tasca. Per molts anys.

II. INICI DE CURS

INICI DE CLASSES

L'activitat acadèmica del curs 2001-2002 començava el dilluns 1 d'octubre amb el programa següent: 9,10 h., pregària i salutació; 9,30-10 h., reunió per cursos amb els coordinadors de 3r., 4t. i 5è. (Drs. J. Castanyé, G. Mora, J. Fontbona); 10,05 h., inici dels cursos institucionals i del Curs de Pastoral: Preparació al Ministeri; 14 h., dinar de professors; 16 h., reunió de professors: avaluació del curs 2000-2001; 18 h., Consell de Facultat: renovació del patrocini dels Instituts Superiors de Catalunya i aprovació del balanç i pressupost econòmic.

INAUGURACIÓ OFICIAL DEL CURS

La inauguració oficial del curs a les dues Facultats i als Instituts de Litúrgia i de Teologia Fonamental se celebrà el dilluns 15 d'octubre. Els actes, presidits pel Gran Cancellier de les Facultats de Teologia i Filosofia, s'iniciaren amb l'Eucaristia concelebrada pels bisbes de Catalunya i les autoritats acadèmiques. Tot seguit tingué lloc l'acte acadèmic, amb la lectura de les Memòries del curs anterior, a càrrec dels degans de les dues Facultats, i de la Lliçó inaugural, «Els mitjans de comunicació social. Un repte humanitzador», a càrrec del Dr. Ignasi Salvat, professor de la FTC. El Gran Cancellier va cloure l'acte amb unes paraules d'encoratjament i exhortació.

INAUGURACIÓ DE CURS ALS INSTITUTS PATROCINATS I VINCULATS

A l'Institut Superior de Ciències Religioses (ISCR) de Girona, el dia 2 d'octubre, lliçó inaugural del Llic. Lluís Suñer i Roca, «Trets més significatius d'una espiritualitat cristiana per al segle XXI».

A l'ISCR de Vic, el dia 4 d'octubre, lliçó inaugural de la Dra. Mercè Viladrich i Grau, «El Déu de la Bíblia: el Déu de l'Alcorà».

A l'ISCR de Mallorca (CETEM), el dia 5 d'octubre; lliçó inaugural del Dr. Bartomeu Bennàssar, «Turisme amb rostre humà».

A l'ISCR de Lleida (IREFL), el dia 18 d'octubre, lliçó inaugural del Dr. Josep Oriol Tuñí, «Evangels i sentit de la vida».

A l'ISCR «Sant Fructuós» de Tarragona, el dia 18 d'octubre, lliçó inaugural del Llic. Andreu Muñoz, «El cristianisme a l'antiga Tarragona: dels orígens fins a la incursió islàmica».

A l'ISCR de Barcelona, el dia 30 d'octubre, lliçó inaugural del Dr. David Jou, «Aportació eclesial de l'exegesi bíblica. Situació actual, problemes, perspectives».

Al Centre d'Estudis Pastoral, el dia 15 d'octubre, lliçó inaugural del Dr. Armand Puig, «L'Església en la societat catalana».

Al Seminari de Tortosa, el dia 3 d'octubre, lliçó inaugural del Llic. Josep Lluís Arín Roig, «La pastoral bíblica a la llum de la *Dei Verbum*».

III. ACTIVITATS ACADÈMIQUES

ALUMNAT

Matriculació

Els alumnes matriculats en els tres cicles superiors van ser 192, dels quals 45 van cursar els estudis propedèutics de teologia coincidint amb els dos cursos de filosofia. D'aquests 192, 126 van seguir els estudis de primer cicle, 62 van cursar la llicenciatura —50 en les tres especialitats que imparteix directament la Facultat (Teologia Sistemàtica, Sagrada Escripura i Teologia Moral), 12 a l'Institut Superior de Litúrgia (ISL)—, i 4 van fer el treball de doctorat.

El 30 % dels alumnes són seminaristes, el 17 % són religiosos, el 28 % són laics i el 25 % preveres. D'aquest conjunt, el 15 % són dones.

Pel que fa als altres camps de la docència, el Curs de Pastoral va tenir 17 alumnes; la Formació Permanent, 200 (90 a la FTC i 110 a l'ITF); els Cursos de Capacitació Teològica i Pedagògica per a la «Declaració Eclesiàstica d'Idoneïtat» (DEI), 46; el Curs d'Iniciació a la Bíblia, 24; la Setmana de Teologia, 40, i l'Escola de Llengües, 50. Un conjunt, doncs, de 377 alumnes que, sumat al dels tres cicles superiors, dóna un total de 569 alumnes.

Graus acadèmics

Aconseguiren el grau de Llicenciat/da en Estudis Eclesiàstics (Batxiller en Teologia) 27 alumnes, dels quals 2 al CETEM; el grau de Llicenciat en Teologia (amb tesi-na), 7 (4 a l'ISL).

PROFESSORAT

Docència

Professors que han tingut nous encàrrecs docents:

Màxim Muñoz (Mariologia, 3r., i Curs interdisciplinari optatiu, 4t.); Armand Puig (Sinòptics i Seminari de Bíblia, 3r.); Xavier Melloni (Teologia espiritual, 4t.).

Professors invitats d'altres facultats o centres superiors:

Joan Baburés, de l'ISCR de Girona; Antoni Bentué, de la Pontificia Universitat Catòlica de Xile; Joan Carrera i Xavier Melloni, de l'Institut de Teologia Fonamental; Jordi Marimon, de la Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya; Jaume Mensa, de la Universitat Oberta de Catalunya; Norbert Miracle, de l'ISCR «Sant Fructuós» de Tarragona; Ramon M. Nogués, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Xavier Novell, de l'ISCR de Lleida; Arcadi Oliveras, de la Universitat Ramon Llull; Xavier

Parés, de l'Institut Superior de Litúrgia; Rafel de Sivatte, de la Universitat Centreamericana «José Simeón Cañas» (UCA) de San Salvador; Pablo Torijano, de l'ISCR de Vic.

Professors de la nostra Facultat que han exercit la docència en altres centres universitaris:

El Dr. Xavier Alegre, a la «Volkshochschule» de Münster (Alemanya); el Dr. Antoni Babra, a la «Fundación Pablo VI – Instituto Social León XIII» de Madrid; els Drs. Joan Bada, Santiago Bueno i Manuel Claret, a la Universitat de Barcelona; el Dr. Agustí Borrell, a la Universitat Autònoma de Barcelona; el Dr. Joan Busquets, a la Universitat Catòlica de Xile; el Dr. Salvador Pié, a la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma; el Dr. Ramon Prat i Pons, a la Universitat de Lleida; el Dr. Frederic Raurell, al Pontifici Ateneu «Antonianum» de Roma.

ALTRES ACTIVITATS DOCENTS

Curs de Formació Permanent

Síntesi actualitzada de qüestions fonamentals de teologia. Dijous, del 18 d'octubre al 30 de maig. Director: Dr. Joan Bada. Alumnes: 90.

Curs de Pastoral: Preparació al Ministeri

Destinat als qui es preparen per a exercir el ministeri pastoral. Estructurat en tres blocs: qüestions de teologia pastoral; la societat catalana, context sòcio-cultural; alguns àmbits concrets de l'acció pastoral. Dilluns, de l'1 d'octubre al 15 d'abril. Coordinador: Dr. Ramon Prat i Pons. Alumnes: 17.

Curs de capacitació teològica per a la docència de la Religió

Per a mestres d'Ensenyament Infantil i Primari que volen obtenir la DEI per a donar classes de Religió. Obert també a altres persones que volen formar-se doctrinalment. Té una durada de 120 hores, cursades els dilluns i dimecres, de 19 a 21 h. Alumnes: 46.

Curs de capacitació pedagògica i didàctica per a la docència de la Religió

Ofereix un espai d'anàlisi, reflexió i pràctica entorn de les qüestions actuals de la pedagogia i la didàctica de la classe de Religió en l'Ensenyament Secundari. Té una durada de 180 hores, cursades els dilluns de 18 a 20,30 h.

Cursos d'Aprofundiment Bíblic

Introducció a l'Antic Testament, Introducció al Nou Testament i Judaisme. Ofereixen una visió panoràmica de la història de la salvació. La pregària dels salms, les aportacions de l'arqueologia i el coneixement del judaisme ajuden a comprendre millor els textos bíblics. Classes de dilluns a dijous, de l'1 d'octubre al 23 de maig. Alumnes: 24.

Escola de Llengües

Aprenentatge teòrico-pràctic del Llatí, el Grec i l'Hebreu. Les classes, al matí, s'integren en el pla d'estudis institucionals i, a la tarda, són el dimecres i el dijous de 18 a 19 h. Alumnes: 50.

Seminari de Teologia dels Escriptors Pre-nicens

Estudi de l'Evangeli de Marc segons el Còdex Bezae i altres testimonis pre-nicens. Dirigit pel Dr. Josep Rius-Camps, es reuneix en sessions quinzenals durant el curs, el dimecres de 18 a 20 h. Alumnes: 15.

Seminari de Doctrina i Acció Social de l'Església (SEDASE)

Instituit dins l'àmbit del Departament de Teologia Moral, té com a finalitat estudiar, aprofundir i propagar la Doctrina Social de l'Església a nivell acadèmic. Hi participen una mitjana de trenta persones, provinents de l'alumnat de la nostra Facultat i també d'altres àmbits acadèmics; es reuneixen una vegada al mes.

Curs d'Estudis Franciscans

Organitzat en col·laboració amb la Família Franciscana de Catalunya, dirigit pel Llic. Jacint Duran. Enguany ha ofert dos cursos d'especialització de segon cicle: «La visió d'Església en els moviments de principis del segle XIV: Franciscans, Terciaris i Beguins» (1,5 cr.), prof. Jaume Mensa, i «Ramon Llull davant la teologia de l'Islam. Lectura de la *Disputatio Raymundi Christiani et Hamar sarraceni*» (1,5 cr.), prof. Josep Perarnau.

INVESTIGACIÓ I PUBLICACIONS

Molts professors han continuat exercint càrrecs de responsabilitat a nivell pastoral o en centres d'estudis, associacions d'especialistes, publicacions, etcètera; molts, també, han participat en jornades, congressos i trobades de la seva especialitat, sovint amb aportació de ponències. Ressemenyem especialment aquest segon capítol d'activitats.

Activitats científiques

J. ALDAZÁBAL: Organització de la XXIV Setmana de Litúrgia de Barcelona (juliol 2001). Consultor de la Comissió Episcopal de Litúrgia de la CEE. Conferències: en les Jornades de l'Institut Superior de Litúrgia i el Centre de Pastoral Litúrgica sobre el nou «Martirologi» (gener 2002); en el III Congrés Europeu sobre Santuaris (Montserrat, març 2002). Membre del tribunal per a l'admissió del Prof. José M. de Miguel a la càtedra de Litúrgia de la Pontifícia Universitat de Salamanca.

X. ALEGRE: Conferència «Pastors i mercenaris a les pàgines de la Bíblia», al Centre Cristianisme i Justícia (Barcelona, 28 gener 2002). Ponències: «Poble de Déu i es-

catologia. L'Apocalipsi: llibre de la resistència i de l'esperança cristiana», XL Jornades de l'Associació Bíblica de Catalunya (ABC) sobre «El Poble de Déu» (Solsona, 27-29 desembre 2001); «Introducción al Nuevo Testamento: Testimonios literarios de los orígenes del movimiento cristiano», en el «IV Encuentro Fe y Cultura» organitzat per la Universitat de Castelló (14 març 2002). Comunicació «Dios camina con los pobres. Hermenéutica bíblica en clave de Teología latinoamericana de Liberación», en el Congrés Internacional «Bíblia, memoria histórica y encrucijada de culturas» (Salamanca, 10 setembre 2002).

A. BABRA: Conferències: «El fenomen del terrorisme en la perspectiva de la moral social i política», en el Cercle d'Estudis de la Subfederació dels Equips de Pastoral de la Política i de la Comunicació (Barcelona, 12 novembre 2001); «El fenomen del terrorisme en el Pensament social de l'Església», en la reunió de professors de la FTC sobre el tema «El terrorisme» (5 novembre 2001). Assistència i participació en la Trobada de Moralistes Catalans (Barcelona, FTC, 4 maig 2002) i en el XII curs de formació de doctrina social de l'Església «Migraciones, pluralismo social e interculturalidad. Retos para la doctrina social de la Iglesia», en el marc del «Curso de Verano del Instituto Social León XIII» (Madrid, 9-12 setembre 2002).

J. BADA: Conferència «Joaquima de Vedruna: aportació a l'Església i a la societat catalanes del segle XIX (1826-1854)», en l'acte commemoratiu del 175è. aniversari de la fundació de la Congregació de Religioses Carmelites de la Caritat de Vedruna (Vic, 23 febrer 2002).

A. BORRELL: Conferència «El Jesús històric», dins el cicle «El futur del cristianisme», Auditori de la Caixa de Sabadell (16 octubre 2001). Preparació i participació en les XL Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001), sobre el tema «El Poble de Déu». Ponència «Sant Pau, primer místic cristià», en el Simposi «La mística, experiència d'autenticitat» (Campelles, 19-21 agost 2002). Participació en el congrés «Bíblia, memoria histórica y encrucijada de culturas» (Salamanca, 9-11 setembre 2002).

J. BUSQUETS: Comunicació «Recepción de Agustín en el pensamiento de Lutero», en el «Sexto Seminario Internacional de Estudios Patrísticos», organitzat per les Facultats de Teologia i Filosofia de la PUCC (Santiago de Xile, setembre 2001). Participació en «Encuentro de teólogos de Latinoamérica», sobre el tema «Los cristianos de América Latina ante la globalización» (Malloco [Xile], 5-7 octubre 2001). Participació en un curs en el «Centro de Estudios Bartolomé de las Casas», organitzat pel «Centro de Estudios y Publicaciones-CEP» (Lima, 17-18 setembre 2001). Conferències: «Pedagogia de la fe», Jornada diocesana de Catequesi (Girona, 13 abril 2002); «L'essencial del cristianisme», Jornada diocesana d'Apostolat Seglar (Girona, 25 maig 2002).

J. CERVERA: Ponència «Una aliança millor, un poble millor? (He 7,22; 8,6)», XI. Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001).

M. CLARET: Participació en el Congrés «Familia e interculturalidad», Universidad Pontificia (Salamanca, 23-25 maig 2002). Participació en la trobada bianual de Professors de les Facultats de Teologia de Toulouse i de Catalunya (Tolosa de Llenguadoc, abril 2002).

E. CORTÈS: Participació amb el treball d'investigació sobre «El poble de Déu com a lloc de la revelació en la literatura rabínica», XL Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001). Presentació del document de la Pontifícia Comissió Bíblica, *El poble jueu i les seves Sagrades Escripures en la Bíblia cristiana* (FTC, 15 maig 2002). Ponència «La mística dels Hassidim del segle XIII», Curs d'Estudis Franciscans (FTC, 28 juny 2002).

J. FONTBONA: Ponència «La relación Iglesia-Mundo en la misión: El horizonte de *Gaudium et spes*», III Jornada d'Eclesiòlegs de l'Estat espanyol (Madrid, 18-19 juny 2002).

J. GONZÁLEZ: Participació en el Congrés sobre «Liturgia opus Trinitatis. Epistemologia litúrgica», organitzat per la Facultat de Litúrgia de Sant Anselm de Roma (Roma, 31 octubre – 4 novembre 2001). Ponències: «La ordenación: una novedad de vida. Comentario mistagógico a la liturgia de ordenación de presbíteros», «*Homo liturgicus – Homo ludens*. Jugar ante Dios» i «El domingo del sacerdote. ¿Una experiencia de libertad?», en el Simposi sobre la pregària en la vida i el ministeri del prevere, organitzat per la Conferència Episcopal Portuguesa (Fàtima, 2-6 setembre 2002).

J.-R. MARÍN I TORNER: Ponència «Poble de Déu i protologia. Primers capítols del llibre del Gènesi», XL Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001).

A. MATABOSCH: Ponència «La pastoral universitaria como mediación de la transmisión de la fe en el marco de la Universidad», «XVI Encuentro de Delegados Diocesanos de Pastoral Universitaria» (Madrid, 3 novembre 2001). Participació en les Jornades d'Estudi i Debat sobre «Las culturas hispánicas y la fe cristiana hoy» (El Paular, Madrid, 8-10 novembre 2001).

G. MORA: Participació en trobades i congressos: «Bureau» de la Federació Internacional Centres de Preparació al Matrimoni (CPM) (Brussel·les, 13-14 octubre 2001); Assembla de la Federació Espanyola CPM (Santander, 19-21 octubre 2001); Trobada de Moralistes Catalans (Barcelona, FTC, 4 maig 2002); Congrés «Familia e interculturalidad», organitzat per l'Institut de la Família de la Universitat Pontifícia de Salamanca (Salamanca, 22-25 maig 2002). Ponències: «Terrorisme i moral», en la Trobada-debat de Professors de la FTC sobre Terrorisme (5 novembre 2001) i en la Trobada de professors de la Facultat de Teologia de l'Institut Catòlic de Tolosa de Llenguadoc i de la nostra Facultat (Tolosa, 22-23 febrer 2002). Conferències: «La família, crisi i reptes», Agents Pastoral Familiar de Menorca (Maó, 16-17 març 2002); «Sobre l'eutanàsia», Fundació Joan Maragall (Barcelona, 7 maig 2002).

X: PARÉS: Simposi de la «Asociación Española de Profesores de Liturgia» (Valladolid, 2-5 setembre 2002); «Jornadas Nacionales de Liturgia» (Madrid, 23-25 octubre 2002). Presentació del llibre *L'Ordinari d'Urgell de 1536* a la FTC (24 abril 2002) i al Principat d'Andorra (18 juny 2002).

S. PRÍ: Ponències: «Unicità della parola, pluralità dei linguaggi», en el «Solenne Atto Accademico de la Pontificia Università Gregoriana di Roma: "Vangelo e Dottrine. Ridire l'evento nello spazio e nel tempo"», organitzat per la Facultat de Teologia de la PUG i l'«Associazione Teologica Italiana» (Roma, 7 març 2002); «La Chiesa e l'unica mediazione del Cristo nel dibattito teologico contemporaneo», en la Jornada d'Estudi sobre «La Chiesa segno e strumento di salvezza universale», organitzada per la «Specializzazione in Ecclesiologia della Facoltà di S. Teologia de la Pontificia Università Lateranense di Roma» (Roma, 12-13 març 2002); «Presentació de Bibliografia» en les «III Jornadas de profesores de Ecclesiologia de España y Portugal» (Madrid, 7-8 juliol 2002). Conferències: «La Unicitat de Crist i la salvació», Curs de Formació Permanent de Tarragona (la Selva del Camp, 11 de novembre 2001). Presentació de la «Giornata di Studio di Teologia Fondamentale» a la Pontifícia Universitat Gregoriana, i del ponent, prof. Dr. Elmar Salmann (Roma, 30 novembre 2001).

R. PRAT I PONS: Conferència «Joves i fet religiós», sessió acadèmica organitzada en col·laboració amb la Universitat de Lleida, departament d'Història del Pensament

Social (Lleida, 25 gener 2002). Presentació de *Església i societat en diàleg. Miscel·lània d'homenatge a Mn. Bonaventura Pelegrí*, promogut per l'IREL de Lleida, el CEP de Catalunya i «Pax Romana» Internacional (Auditori «Enric Granados» de l'Ajuntament de Lleida, 1 febrer 2002).

A. PUIG: Participació en la reunió anual de la «Studiorum Novi Testamenti Societas» (Durham, Anglaterra, 6-9 agost 2002); XI Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001). Lliçó inaugural del curs 2001-2002: «L'Església en la societat catalana», Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes (Barcelona, 15 octubre 2001). Conferències: «La Bíblia en l'actualitat. Text i interpretació», Auditori de la Caixa de Sabadell (Sabadell, 9 octubre 2001). Presentació de llibres: *L'esperança que no mor*, de Mn. Josep Gil Ribas, a la Fundació Joan Maragall (Barcelona, 17 desembre 2001), i a l'ISCR Sant Fructuós (Tarragona, 21 gener 2002); *Les Homilies d'Organyà* (llibre propi), al Palau de la Generalitat (Barcelona, 5 juliol 2002).

F. RAURELL: Ponència «Els matisos teològics del concepte d'elecció en els LXX», XI Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001).

I. RICART: Participació en les XI Jornades de l'ABC sobre «El Poble de Déu» (Solsona, 27-29 desembre 2001). Direcció del Seminari del CEP sobre «Animació bíblica de la Pastoral» (Barcelona).

J. RIUS-CAMPS: Ponència «El pluralisme de les comunitats primitives en l'obra de Lluç i la seva actualitat», dins el Cicle Ramon Llull, *El futur del cristianisme. El pensament teològic als inicis del segle XXI*, Sabadell, 23 octubre 2001; «El gran fracaso de Pablo en el Aerópago de Atenas», en les Jornades sobre «Religión y filosofía en la historia del pensamiento», Barcelona, 25 febrer 2002. Direcció de la «IX Settimana Studi Biblici», sobre «Da Gerusalemme ad Antiochia», Montefano (Itàlia), 8-13 juliol 2002. «Tradicions particularistes en el còdex D», XI Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001).

J. SÁNCHEZ BOSCH: Ponència «Universalisme i elecció en la carta als Romans», XI Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001).

J.-O. TUÑÍ: Ponència «Entre la confrontació i el trencament: Jesús i els jueus en el quart evangeli», XI Jornades de l'ABC (Solsona, 27-29 desembre 2001).

Llibres publicats a la Facultat de Teologia de Catalunya

Dins la col·lecció «Col·lectània Sant Pacià»:

Francesc Xavier PARÉS I SALTOR, *L'Ordinari d'Urgell de 1536*, Barcelona 2002, 334 + 15 pp. (vol. 74. Coeditat amb la Societat Cultural Urgel·litana).

Francesc RAMIS, *El triunfo de Yahvé sobre los ídolos (Is 40,12-44,23)*. «En vez de zarzas crecerá el ciprés», Barcelona 2002, 374 pp. (vol. 75).

Valentí SERRA DE MANRESA, *Les Clarisses-caputxines a Catalunya i Mallorca. De la Fundació a la Guerra Civil (1599-1939)*, Barcelona 2002, 456 pp. (vol. 76).

Dins la col·lecció «Studia, Textus, Subsidia»:

Josep PERARNAU, *Tres textos d'Arnau de Vilanova i un en defensa seva*, Barcelona 2002, 410 pp. (vol. X).

Dins la col·lecció «Clàssics del Cristianisme»:

AXULAR, *Després*, Barcelona 2001. 402 pp. (vol. 86).

Apotegmes dels Pares del desert, Barcelona 2001. 306 pp. (vol. 87).

John WYCLIFFE, *L'espill de l'Església militant*. Jan HUS, *Comentari al Credo i altres escrits*. Barcelona 2001. 294 pp. (vol. 88).

Mestre ECKHART, *Comentari al pròleg de l'Evangelí de Joan*, Barcelona 2002. 150 pp. (vol. 89).

JULIANA DE NORWICH, *Llibre de les revelacions de l'amor diví*, Barcelona 2002. 276 pp. (vol. 90).

Fora de col·lecció:

Antoni BENTUÉ (ed.), *Literatura teològica llatinoamericana. Catàleg. Suplement III (1997-2000)*, Barcelona 2002, 164 pp.

AA.VV., *Vós sou sant, Senyor Déu únic. Franciscanisme i Islam*. Jornades d'Estudis Franciscans 2001, 222 pp. (Coeditat amb la Família Franciscana de Catalunya).

Col·lecció «Horitzons» (editada per l'Editorial Claret i dirigida per la FTC):

Josep GIL, *Al principi hi hagué la dona. Un assaig de recepció teològica del feminisme*, Barcelona 2002, 174 pp. (vol. 25).

Faustino TEIXEIRA, *Teologia de les religions. Visió panoràmica de la situació actual*, Barcelona 2002, 256 pp. (vol. 26).

Publicacions periòdiques:

Revista Catalana de Teologia, vol. XXVI/2 (2001), 236 pp., i vol. XXVII/1 (2002), 256 pp.

Arxiu de Textos Catalans Antics, vol. 20 (2001), 1.114 pp.

Llibres publicats en altres editorials

J. ALDAZÁBAL: *Lecturas breves, escuela de sabiduría* (Dossiers CPL 86), Barcelona: CPL 2000, 110 pp.

J. BADA: *Clericalismo y anticlericalismo* (Iglesia y sociedad 4), Madrid: BAC 2002, 123 pp.

J. GIL: *Al principi hi hagué la dona. Un assaig de recepció teològica del feminisme* (Horitzons 25), Barcelona: Claret 2002, 174 pp.

S. PIÉ: *La Teologia Fundamentale*, Brescia: Queriniana 2002, 688 pp. [= *La Teología Fundamental. «Dar razón de la esperanza» (1Pe 3,15)*. Edició nova. Quarta edició totalment renovada i actualitzada del *Tratado de Teología Fundamental* (1989; 1991; 1996), Salamanca: Secretariado Trinitario 2001, 688 pp.]; *Wprowadzenie do Eklezjologii* (MyŃi Teologiczna XXXIV), Krakow: Wydawnictwo Wam 2002, 120 pp. [= *Introducción a la Eclesiología*, Estella: Verbo Divino 1995, 146 pp.]; *Creer en la Igle-*

sia, Madrid: San Pablo 2002, 95 pp. [trad. italiana: *Credere nella Chiesa*, Cinisello Balsamo: San Paolo 2002, 80 pp.]

R. PRAT I PONS: *El fil de la vida. Quinze imatges humanes de llibertat* (Argent Viu 55), Lleida: Pagès editors 2002, 344 pp.

A. PUIG: *Homilies d'Organyà*. Edició a cura d'A. J. Soberanas, A. Rossinyol i A. Puig, Barcelona: Barcino 2001, 338 pp.; *Perdó i reconciliació en la tradició jueva*. Edició a cura d'A. Puig i Tàrrach (Scripta Biblica 4), Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya – Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2002, 246 pp.

F. RAURELL: *Carta d'Arístees*. Introducció, text revisat, traducció i notes de Frederic Raurell (Literatura intertestamentària Supplementa 1), Barcelona: Institut Cambó 2002, 150 pp.

I. RICART: projecte i coordinació del llibre *Déu té més d'un nom. El diàleg interreligiós explicat als nens i nenes*, Barcelona: Claret 2002, 124 pp.

Articles publicats pels professors en revistes especialitzades

J. ALDAZÁBAL: «El lenguaje corporal en el relato de la institución», en *Fovenda sacra liturgia. Miscel·lània Pere Farnés*, Barcelona: CPL 2000, pp. 241-260; «Comulgando participamos del sacrificio de Cristo», *Phase* 244 (2001) 307-316; «La pastoral litúrgica en los Santuarios», *Phase* 250-251 (2002) 371-389; «El Martirologio: testimonio de la santidad en la Iglesia», *Phase* 250-251 (2002) 311-334; «La tercera edición típica del Misal Romano. Una primera lectura pastoral», en *Cuadernos de Formación Permanente*, Madrid: CCS 2002, pp. 82-102.

X. ALEGRE: «El pecado del mundo: el maligno es mentiroso, encubridor y asesino», *Concilium* 37, núm. 293 (2001) 733-740; «Només la fraternitat universal ens fa lliures», en Centre d'Estudis Cristianisme i Justícia (CCJ), *De «Proyecto de hermano» a agraïment de germans. Simposi amb J. J. González Faus*, Barcelona: CCJ 2002, pp. 117-128; «La resurrecció de la hija de Jairo: Estudio histórico-crítico de Mc 5,21-43», en R. Aguirre (ed.), *Los milagros de Jesús. Perspectivas metodológicas plurales*, Estella: Verbo Divino 2002, pp. 147-179; «La tradició joànica i la seva evolució. Una crida a conjugar la fidelitat a Jesús amb la creativitat de l'Esperit en l'Església», *Butlletí de l'ABC* 76 (2002) 15-40; «Resistencia cristiana y esperanza profética. Lectura del Apocalipsis de Juan desde las víctimas», *Revista Latinoamericana de Teología* 19 (2002) 3-24; «Odas a Salomón», en A. Díez Macho (ed.), *Apócrifos del Antiguo Testamento*, vol. III, Madrid: Cristiandad 2002, pp. 79-130.

A. BABRA: «La pastoralitat de la *Summa de Paenitentiae* de sant Ramon de Penyafort: una via ètica i una vida reconciliada», *RCatT* XXVI (2001) 275-292; «El proceso de la verdad y la libertad en la moral aplicativa. El caso-tipo del cardenal Herrera Oria», *Sociedad y Utopía* 17 (2001) 349-363.

J. BADA: «Introducció», en John Wycliff, *L'Espill de l'Església Militant. Jan Hus, Comentari al Credo* (Clàssics del Cristianisme 88), Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana – Facultat de Teologia de Catalunya 2001, 7-50 pp.

J. BELLAVISTA: «Manuel Bonet i Muixí i l'aportació catalana a la reforma litúrgica conciliar (1962-1969)», *RCatT* XXVII (2002) 123-184.

A. BORRELL: «“Sigueu sants, perquè jo sóc sant.” Cridats a participar de la santedat de Déu», *Qüestions de Vida Cristiana* 205 (març 2002) 7-22.

J. BUSQUETS: «Recepción de Agustín en el pensamiento de Lutero», *Teología y Vida* XLIII/2-3 (2002) 121-137; «La formación intelectual de los candidatos al ministerio sacerdotal», en Comisión Episcopal de Seminarios y Universidades (ed.), *Creecer en Sabiduría*, Madrid: Edice 2001, pp. 241-259; «Catalunya i la Pau de Westfàlia. La missió diplomàtica de Fontanella al Congrés de Münster», *Estudi General* (Revista de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona) 21 (2001) 241-259.

M. CLARET: «En què van canviar el món els atemptats de l'11 de setembre. Un judici sobre les noves maneres de veure, pensar i fer», *Quaderns de Pastoral* 185 (juliol-setembre 2002) 21-27.

E. CORTÈS: «Recensió» del document de la Pontifícia Comissió Bíblica, *El poble jueu i les seves Sagrades Escripures en la Bíblia cristiana* (Barcelona: Claret 2002, 168 pp.), *Butlletí de l'ABC* 176 (2002) 46-49.

J. GIL: «La mujer y la liturgia», *Phase* 243 (2001) 201-219.

J. GONZÀLEZ: «La narración de la institución. La consagración», *Liturgia y Espiritualidad* 10 (octubre 2001) 417-424; «El Instituto Superior de Liturgia de Barcelona», *Phase* 242 (2001) 167-170; «Hacer memoria para ofrecer y ofrecerse. Anámnesis y oblación», *Liturgia y Espiritualidad* 2 (febrer 2002) 74-81; «Una triple mirada desde *Sacrosanctum Concilium*. Balance y perspectivas (1)», *Liturgia y Espiritualidad* 7/8 (juliol-agost 2002) 330-337; «Una triple mirada desde *Sacrosanctum Concilium*. Balance y perspectivas (y 2)», *Liturgia y Espiritualidad* 9 (setembre 2002) 391-424.

M. S. GROS I PUJOL: «L'Ambrosiàster, autor d'un text litúrgic. Una nova hipòtesi de treball», *RCatT* XXVI (2001) 267-273; «Una miniatura nadalenca de la Biblioteca Episcopal de Vic», *Tauíll* 3-4 (2001) 9-10; «El Sacramentari Episcopal d'Elna, ms. 209 de la Biblioteca Episcopal de Vic», *Miscel·lània Litúrgica Catalana* 10 (2001) 295-359; «La vigile pascale à Verona dans les années 360-380» i «Gaudence de Brescia, témoin de la célébration Eucharistique vers l'an 400», *Ecclesia Orans* 18 (2001) 11-23 i 365-371; «Una admonició de sant Agustí per a iniciar la vetlla de Pasqua», *RCatT* XXVII (2002) 203-206; «Liturgia y legislación conciliar en la Hispania visigoda», *Phase* 241 (2001) 29-45; «Cinquanta anys d'investigació històrico-litúrgica a Vic», *Ausa* 148-149 (2002) 369-384.

J. GUITERAS: «Les Benaurances (I)», *Teologia actual* 47 (2002) 43-57.

J.-R. MARÍN I TORNER: «“Vulgues perdonar el seu pecat”: Moisès intercedeix davant del Senyor pel pecat del poble (Ex 32-34; Nm 13-14; Dt 9-10)», en A. Puig i Tàrrach (dir.), *Perdó i reconciliació en la tradició jueva* (Scripta biblica 4), Barcelona: ABC – PAM 2002, pp. 39-91.

J. M. MARTÍ BONET: «Emergeix una edat nova. Història de l'Església. Segles XIV i XV (I)», *Teologia actual* 47 (2002) 43-57.

A. MATABOSCH: «La pastoral universitaria como mediación de la transmisión de la fe en el marco de la universidad», *Cristianismo, Universidad y Cultura* (Madrid: Edice) 3 (gener-juny 2001) 31-36; «Cristianisme i progrés. Una relació difícil», en Jaume Barrull – Ramon Prat i Pons – Antoni Serramona (eds.), *Església i societat en diàleg. Homenatge a mossèn Bonaventura Pelegrí*, Lleida: Pagès editors 2001, pp. 347-353.

G. MORA: «La comunione degli sposi nella fragilità della relazione di coppia», *Famiglia Domani*, 3 (2001) 33-47; «La identidad religiosa de los inmigrantes musulmanes en Catalunya», en AA.VV., *Identidad y hecho religioso*, *AIEMPR*, XV Congreso Internacional, Tauti (Córdoba) Argentina 2001, pp. 73-90; «Com està avui la cièn-

cia moral. Situació i reptes», *Saó* 264, XXV (2001) 29-32; «Reflexió cristiana a propòsit dels marginats», *Qüestions de vida cristiana* 203 (2001) 52-62; «Europa i solidaritat: dimensió social de la fe en les comunitats cristianes», *Quaderns de Pastoral* 183 (2002) 65-71.

X. MORLANS: «Una pauta per a l'anunci de Jesucrist avui», *Quaderns de Pastoral* 183 (gener-març 2002) 155-160.

S. PIÉ I NINOT: «La "cosmoreligione" di Raimundo Panikkar. Una proposta di teologia delle religioni», en M. Crociata (ed.), *Teologia delle religioni. Bilanci e prospettive*, Milano: Paoline 2002, pp.130-152; «La missió de l'Església avui», *Quaderns de Pastoral* 179 (2001) 55-76; «La chiesa come l'ultima tappa di storia della salvezza», en M. Rusecki *et alii* (eds.), *Chrzesciajanstwo Jutra* [= «Cristianisme demà» — Universitat Catòlica de Lublin, II Congrés Internacional de Teologia Fonamental], Lublin 2002, pp. 403-443; «Les deu qüestions eclesiològiques més rellevants de la recepció de la *Lumen Gentium*», en *Església i societat en diàleg. Homenatge a mossèn Bonaventura Pelegrí*, 365-373; «La teologia fundamental» (presentació), *Mater Clementissima* (Pontificio Colegio español de San José, Roma) (2002) 146-152; «Perspectivas del quehacer teológico de cara al nuevo Milenio», *RCatT* XXVI (2001) 293-315; «La recherche en théologie», en Fr. Bousquet – H.-J. Gagey – G. Médevielle – J.-L. Soulette (eds.), *La responsabilité des théologiens. Mélanges offerts à Joseph Doré*, Paris: Desclée 2002, pp. 803-812.

R. PRAT I PONS: «Meditació a l'entorn de la Teologia Pastoral», *RCatT*, XXVII/1 (2001) 129-168; «La lectura creyente de la realidad, un método teológico», *Verdad y Vida*, 232, any LIX (2001) 485-504; «Quan evangelitzar és la joia dels cristians», en *Església i societat en diàleg. Homenatge a mossèn Bonaventura Pelegrí*, 395-416.

A. PUIG: «La Bíblia en l'actualitat. Text i interpretació», en A. Bosch Veciana (ed.), *El futur del cristianisme. El pensament teològic als inicis del segle XXI* (Aula de Ciència i Cultura 14), Sabadell: Fundació Caixa Sabadell 2001, pp. 63-76; «Els pastors i les comunitats de les quals són servidors», *Butlletí de l'ABC* 74 (2001) 27-41; «La llengua i l'Església catòlica», en F. Vallverdú (ed.), *Enciclopèdia de la Llengua catalana*, Barcelona: Edicions 62, 2001, pp. 290-292; «L'Església en la societat catalana», *Quaderns de Pastoral* 182 (2001) 51-71 [= *Documents d'Església* 778 (2002) 52-64]. «Les Homilies d'Organyà: Estructura i fonts», en *Homilies d'Organyà*. Edició a cura d'A. J. Soberanas, A. Rossinyol i A. Puig, Barcelona: Barcino 2001, pp. 137-338.

F. RAURELL: «La Scrittura al servizio della catechesi», *Laurentianum* 42/3 (2001) 273-317; «Jàfet, un grec a l'Escola de Sem», *RCatT* XXVII (2002) 1-21; «El perdó, victòria de l'amor», en A. Puig i Tàrrach (dir.), *Perdó i reconciliació en la tradició jueva*, 93-114.

I. RICART: Revisió de la traducció catalana del document de la Pontifícia Comissió Bíblica, *El poble jueu i les seves Sagrades Escripures en la Bíblia cristiana*, (Paràbola 11), Barcelona: Claret 2002, 168 pp.

J. RIUS-CAMPS: «Les variants del text occidental de l'*Evangelium de Marc* (IX). (Mc 5,21-6,6a)», *RCatT* XXVI (2001) 365-383; «Emmaous or Oulammaous? Luke's Use of the Jewish Scriptures in the Text of Luke 24 in Codex Bezae» (en col·laboració amb Jenny Read-Heimerdinger), *RCatT* XXVII (2002) 23-42; «Les variants del text occidental de l'*Evangelium de Marc* (X) (Mc 6,6b-31)», *RCatT* XXVII (2002) 185-202. «El pluralisme de les comunitats primitives en l'obra de Lluc i la seva actualitat», en A. Bosch Veciana (dir.), *El futur del cristianisme. El pensament teològic als inicis del*

segle XXI, Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell 2001, pp. 95-107; «La curación del ciego Bartimeo (Mc 10,46-52). Análisis narrativo», en R. Aguirre (ed.), *Los milagros de Jesús. Perspectivas metodológicas plurales*, Estella (Navarra): Verbo Divino 2002, pp. 231-246; «The Spelling of Jerusalem in the Gospel of John: The Significance of Two Forms in Codex Bezae», *New Testament Studies* 48 (2002) 84-94; «La comunidad cristiana del obispo de Siria, Ignacio, gravemente amenazada por los poderosos círculos docetas y judaizantes», en J. J. Fernández Sangrador – S. Guijarro Oporto (coords.), *Plenitudo Temporis*. Miscelánea Homenaje al Prof. Dr. Ramón Trevijano-Echevarría, Salamanca: Publicaciones Universidad Pontificia 2002, pp. 269-279.

J. O. TUÑÍ: «Crònica de la Facultat de Teologia de Catalunya. Memòria del curs acadèmic 2000-2001», *RCatT XXVI* (2001) 433-452.

IV. INSTITUTS INCORPORATS

INSTITUT SUPERIOR DE LITÚRGIA

MEMÒRIA DE L'INSTITUT SUPERIOR DE LITÚRGIA DE BARCELONA, ALS QUINZE ANYS DE LA SEVA EXISTÈNCIA,
MONS. PERE TENA, BISBE AUXILIAR DE BARCELONA I DIRECTOR DE L'ISLB

Agraïixo a les autoritats acadèmiques de la Facultat de Teologia de Catalunya i de la Facultat eclesiàstica de Filosofia, responsable de l'acte d'inauguració d'aquest curs 2002-2003, haver concedit a l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona, Institut incorporat a la Facultat de Teologia, una intervenció especial en aquest moment de la sessió acadèmica dedicat a presentar les Memòries anuals. El motiu ha estat la voluntat de destacar, ni que sigui modestament, el quinze aniversari de l'existència de l'Institut com a tal, acomplert en el curs 2001-2002. Ho destaca igualment, d'una manera que ens honora, la presència de l'Excm. i Rvdm. P. Giuseppe Pittau, secretari de la Congregació per a l'Educació Catòlica. Aquesta presència és per a nosaltres una confirmació de l'interès i de la simpatia amb què hem estat sempre acollits, a la seu de la Congregació, quan hem parlat de l'Institut de Litúrgia de Barcelona. Moltes gràcies, P. Pittau, per haver acceptat la nostra invitació.

Presentar la Memòria de l'Institut, en aquesta ocasió, no penso que hagi de consistir a fer una exposició detallada de cada un dels aspectes que configuren la seva vida i acció. Ho hem fet cada any, puntualment, en ocasions com la present, sigui de manera separada, sigui integrada, com en els darrers anys, en la Memòria de la Facultat. D'altra banda, tots els presents podran llegir i conservar, si els plau, el fascicle que conté el procés d'aquests quinze anys, i que els serà distribuït oportunament.

Penso que per a aquesta intervenció s'adiu millor suscitar una memòria més fonamental del perquè de l'Institut, de com s'ha viscut durant aquests quinze anys i de quina és la seva situació actual i en perspectiva.

Potser no cal insistir en el canvi de valoració oficial que han obtingut els estudis de Litúrgia durant la segona meitat del segle XX, però és bo de fer-ne memòria. Des de l'encíclica *Mediator Dei*, (1947) l'esforç teològic i pastoral que anomenem «moviment litúrgic» va entrar plenament en el corrent renovador de tota l'Església i va esclatar en

el Concili Ecumènic Vaticà II, amb la Constitució *Sacrosanctum Concilium*, l'any 1963. Són d'aquesta Constitució les normes fonamentals de la formació litúrgica, referides primer als professors de Litúrgia —«ad munus suum in institutis ad hoc speciali cura destinatis probe instituendi sunt», diu l'article 15—, i després al plantejament intern de la matèria i la seva situació en l'àmbit de la formació teològica, en l'article 16. Podríem comparar el canvi de perspectiva al que hi hauria si, en la comprensió d'un determinat joc esportiu, es passés de mirar només el reglament, a entrar en l'experiència personal de la dinàmica completa de la competició.

La Facultat de Teologia de Barcelona fou sensible des de la seva inauguració, en el curs 1967-1968, a aquestes orientacions conciliars, i la, aleshores, Secció Sant Pacià va oferir des del començament, com una de les especialitzacions del segon cicle, la de Litúrgia. Cal recordar que el moviment litúrgic havia entrat plenament, des dels inicis del segle, en les diòcesis de la Tarraconense, i que els professors que podien oferir els cursos d'especialització, tant de la diòcesi de Barcelona com d'altres diòcesis i famílies religioses, eren aleshores suficients i preparats *ad hoc*. S'hi afegia també, des dels primers anys, la col·laboració de professors invitats d'altres Facultats d'Espanya i de l'estranger. Aquesta etapa va durar des del curs 1967-1968 fins al curs 1985-1986, i foren un bon nombre d'alumnes els qui acabaren satisfactòriament el segon cicle en aquesta especialització. Alguns d'ells continuaren la recerca pròpia del tercer cicle, i obtingueren el grau de Doctor en la Facultat.

Quan la Facultat fou remodelada i desaparegueren les dues Seccions, l'any 1984, fou el moment de plantejar una nova dimensió dels estudis de Litúrgia. Va semblar, en efecte, que el treball fet podia cristal·litzar en una institució pròpia de la diòcesi de Barcelona, que respongués a la imatge dissenyada en la Constitució *Sapientia Christiana* per a aquells Instituts dedicats a una comprensió més profunda de disciplines teològiques de major importància, i la Litúrgia entre elles (cf. SC, 84-85). En el nostre cas, aquest Institut es configurava com a institució autònoma vinculada a la Facultat de Teologia de Catalunya en el grau d'incorporació, és a dir com a Institut de segon i tercer cicle inserit en la Facultat, a fi d'obtenir, amb la seva mediació, els graus acadèmics corresponents (cf. SC, 48,1). D'acord amb aquestes normes, plasmades en els mateixos Estatuts, la Congregació per a l'Educació Catòlica va erigir l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona amb decret de 15 d'agost de 1986.

Així culminava, de moment, la llarga etapa d'activitat docent en el camp de la litúrgia, que s'havia realitzat fins aleshores a Barcelona, primer en l'àmbit no acadèmic del Centre de Pastoral Litúrgica, i després en el si de la Facultat, com a especialització a càrrec del Departament. El Centre de Pastoral Litúrgica no es desentenien de l'Institut, sinó que es comprometia —i manté encara el compromís— a considerar-lo com una part de les seves activitats i donar-li el suport necessari, especialment d'infraestructura econòmica. Pel que fa a la relació amb la Facultat, l'Institut iniciava un nou tipus de lligam. La responsabilitat de la bona marxa acadèmica es feia més pròpia, la preparació de professors i l'admissió dels alumnes requeria més directament sobre nosaltres, la projecció i el progrés de l'Institut estaven més a les nostres mans, i ens urgien a una major atenció i creativitat. Tanmateix, la normativa d'admissió i les condicions per als graus de llicència i doctorat continuaven essent les de la Facultat de Teologia.

La presència de l'Institut fou acollida amb simpatia tant en l'àmbit de Catalunya com en el de les diòcesis espanyoles, i, ben aviat, per les esglésies de l'Amèrica Llatina. La projecció ja inicial de l'Institut a alumnes no catalans va aconsellar que, des

del començament, la llengua utilitzada en la docència fos el castellà. La Conferència Episcopal Espanyola ha tingut sempre en compte el nostre Institut, i en els projectes que ha elaborat sobre la planificació dels estudis teològics ha considerat que l'Institut de Barcelona era l'organisme que corresponia a les necessitats de la docència en aquesta matèria, a Espanya, de tal manera que no en preveia cap altre. L'alumnat potencial, en efecte, no sembla tan nombros com perquè pugui alimentar dos Instituts en el nostre país.

Les dades que he resumit fins ara són el marc institucional de l'activitat docent de l'Institut, duta a terme en aquests quinze cursos d'existència. Són, en realitat, el suport que ha possibilitat realitzar d'una manera satisfactòria, en termes generals, la formació litúrgica a nivell superior dels alumnes, per a capacitar-los a la docència i a les responsabilitats diocesanes en pastoral litúrgica i sacramental, i per a ajudar-los a entrar en el camp de la investigació en matèria litúrgica.

Les dimensions d'aquest treball les tenim donades en la Constitució *Sacrosanctum Concilium*, i a ella ens hem atès en els programes de l'Institut: «Disciplina de sacra Liturgia... sub aspectu cum theologico et historico, tum spirituali, pastorali et iuridico est tradenda» (SC, 16). La litúrgia és, primer de tot, una *actio Christi et Ecclesiae*, un *opus Trinitatis*, diu magníficament el Catecisme de l'Església Catòlica. Per això és alhora un tema teològic i un tema històric: teològic, perquè és l'exercici mateix de l'obra de la redempció, centre de la teologia cristiana; històric, perquè l'Església que celebra està en el temps i en l'espai. Fer una aproximació només teològica a la litúrgia podria ésser fructuós per a la contemplació, però no donaria resposta a l'element de *urgia* que li pertany, i que demana una reflexió situada en la història dels homes. Però una aproximació només històrica podria assimilar el fenomen litúrgic a un més dels elements canviant a través del temps i de l'espai, segons les èpoques i les cultures, quedant-se al llinard del misteri de la celebració.

Els altres tres aspectes són igualment importants. La dimensió espiritual és bàsica. «La litúrgia és un fet d'ordre espiritual», va afirmar Joan Pau II en la celebració dels vint-i-cinc anys de *Sacrosanctum Concilium*. En la formació litúrgica no hi pot faltar la mistagogia, més important que les qüestions d'estructura i de reforma. La litúrgia, a més, és essencialment acció pastoral de l'Església: la lloança divina i la santificació dels homes, la Paraula i l'Eucaristia, no són finalitats o elements anteriors o posteriors a la litúrgia, sinó la litúrgia mateixa de l'Església, i són alhora la seva acció pastoral en el més alt sentit de la paraula, és a dir com a font de vida de l'Església. La dimensió jurídica, encara, forma part de la comprensió de la litúrgia com a acte d'Església. El fet que la litúrgia no s'identifiqui purament i simplement amb les rúbriques o la normativa no significa que l'Església deixi d'organitzar amb la seva autoritat les celebracions i vetlli per la fidelitat als llibres litúrgics. Això sí: la disciplina litúrgica ha d'ésser vista i explicada des de la comprensió teològica, tal com va recordar als bisbes el Sínode extraordinari de l'any 1985.

La pretensió de l'Institut és conjugar tots aquests aspectes, de manera que la formació litúrgica quedi ben equilibrada. Sempre, però, és vàlida l'especialització a l'interior mateix de la formació, segons les preferències o les aptituds o els camps d'estudi elegits. Això queda palès sobretot en el moment de l'elaboració de les tesines i sobretot de les tesis doctorals. Aquests treballs són una riquesa que manifesta la pluralitat de dimensions i que posa l'estudi de la Litúrgia en un context interdisciplinar.

Si en aquest moment, quinze anys després de la inauguració de l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona, ens pregunten, o ens preguntem, si el que s'ha fet fins ara correspon a les expectatives i propòsits de l'inici, o si estem satisfets de la situació actual, hauríem de respondre amb tota honestedat a la llum de l'exhortació paulina: «No estigueu massa satisfets de vosaltres mateixos.» Tanmateix, amb la mateixa honestedat hem de dir que el treball de l'Institut ha estat fins ara fidel a la línia empresa, i que s'aconsegueixen bàsicament els objectius que li són propis.

Pel que fa als alumnes, en primer lloc. No entro ara en estadístiques precises, que es podran llegir en el fascicle esmentat. Noto només la diversitat de procedències de països, diòcesis i famílies religioses. És notable. També és fonamentalment satisfactori el nombre, encara que no desbordant. En aquest sentit estem en el nivell d'altres Instituts europeus, excepte la Facultat de Litúrgia de Sant Anselm. És cert que no tots els alumnes han estat ordinaris, que alumnes d'altres especialitzacions han participat en els cursos, i que alguns no han acabat els cursos amb el grau de llicenciat, a causa de la tesina inacabada, com, d'altra banda, succeeix en altres especialitzacions i en altres centres. Però és més cert encara que els alumnes han entrat en l'estudi de la Litúrgia amb fruit, en alguns casos amb més intensitat de la que ells mateixos esperaven, i que l'Institut pot estar joiós i agraït al Senyor per haver ajudat a formar professors de Litúrgia en seminaris i instituts religiosos d'Espanya i d'Europa, de molts països d'Amèrica Llatina, i algun d'Àfrica, i per haver posat la majoria d'ells en capacitat d'assumir responsabilitats en la pastoral litúrgica i sacramental de les diòcesis. Joiós també per haver promogut la investigació litúrgica, sobretot amb la direcció de tesis doctorals, i haver donat el gust de la recerca.

No podem amagar, pel que fa als alumnes, sobretot als alumnes d'Amèrica Llatina, les repetides dificultats que es presenten cada any pel que fa a l'oferta d'allotjament. La manca, a Barcelona, d'unes residències adequades per a preveres estudiants; la impossibilitat mateixa d'aprofitar els serveis del Seminari, obliguen cada any a donar unes respostes provisionals, i per als interessats un xic incomprensibles, a la petició d'un lloc de residència. En la major part dels casos això es resol a través de les residències parroquials, i amb la col·laboració pastoral dels estudiants. Aquest és el moment d'agrair als rectors de Barcelona l'acolliment que han fet, i de fer constar també l'ajuda que els estudiants de l'Institut han donat a la diòcesi de Barcelona, en alguns casos de manera molt remarcable. Però l'Institut no pot oblidar que els alumnes de l'Institut vénen sobretot per dedicar-se a l'estudi, i que les seves diòcesis i famílies religioses esperen d'ells una formació que els capaciti per al treball en el lloc de procedència.

Pel que fa als professors, en segon lloc. L'Institut tingué el seu professorat, d'entrada, a partir dels professors del Departament de Litúrgia de la Facultat. Érem aleshores un equip suficient. Com he dit abans, professors d'altres Facultats col·laboraren des del començament en cursos especials. La seva intervenció, però, si bé molt valuosa, no deixa d'ésser anecdòtica, puix tenen a les seves pròpies Facultats obligacions que els impedeixen una permanència prolongada. Amb aquests quinze anys, una nova generació de professors va entrant progressivament en la condició d'estables, en la docència i en les responsabilitats acadèmiques, mentre els iniciadors anem retirant-nos també progressivament vers la zona dels emèrits. L'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona, com altres institucions acadèmiques i pastorals, experimenta dificultats per a aconseguir un equip de professors que, a partir de la qualitat de la seva formació, que ja

posseeixen, puguin dedicar amb pau i llibertat d'esperit el seu temps i els seus esforços a l'estudi, a la docència, a la recerca, a la publicació, al mestratge dels alumnes que continuen arribant. La urgència de la pastoral quotidiana i d'altres encàrrecs rebuts oficialment fa molt difícil que això es pugui verificar. És una qüestió de discerniment per part dels bisbes, sobretot, en ordre a valorar les diverses tasques al servei de l'Església.

Podríem ara parlar d'altres aspectes de la vida de l'Institut, tal com s'han viscut durant aquests quinze anys. Per exemple, l'ús de la Biblioteca Episcopal i les possibilitats de mantenir al dia l'adquisició de les obres importants. Potser hem de reconèixer que aquest no és un dels capítols més brillants, malgrat la bona voluntat de tothom. Un altre aspecte és la presència pública de l'Institut. S'ha fet un treball positiu en aquest sentit, però encara hi ha força camp a córrer. La relació institucional amb la Facultat de Teologia de Catalunya i amb altres Facultats, els lligams i intercanvis amb institucions germanes internacionals, l'organització de jornades d'estudis i simposis entre professors i especialistes, sessions a nivell no acadèmic per a públic interessat, etc., són realitats de les quals hi ha exemples experimentats, però que es podrien ampliar i potenciar si la disponibilitat de temps, persones i mitjans fos més gran. Segurament caldria també que les diòcesis catalanes i les altres d'Espanya coneguessin més de prop l'Institut, i que tinguéssim més facilitats per a promoure alumnat també a l'Amèrica Llatina.

Encara podem esmentar un altre punt: les publicacions. Evidentment, hi ha en primer lloc les publicacions dels professors de l'Institut, algunes d'elles a l'interior de les col·leccions de la Facultat, o de la Secció d'Estudis Litúrgics de l'Institut d'Estudis Catalans. L'Institut va assumir al seu inici com a pròpia la revista de pastoral litúrgica *Phase*, del Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona. És la seva publicació periòdica, com també la revista *Liturgia y Espiritualidad*, igualment del Centre. La simbiosi entre l'Institut i el Centre permet que l'Institut pugui presentar també la «Biblioteca Litúrgica», iniciada l'any 1993, de la qual s'han publicat fins ara 17 volums, i la col·lecció de «Cuadernos Phase», que ha arribat al núm. 140. Aquesta col·lecció és de gran valor per a la formació litúrgica, amb un treball inapreciable, únic en l'actualitat, de recuperació de grans clàssics dels estudis litúrgics —Beauduin, Herwegen, Casel, Guardini— i de fonts no publicades fins ara en llengua castellana —*Didascalía, Ordo Romanus XI*, etc.— o estudis més recents, juntament amb documents de l'Església (encíclicues, acords ecumènics, etc.).

No és prudent allargar més aquesta intervenció. Agraeixo l'amabilitat d'haver-me escoltat en aquesta exposició, com agraeixo tots els esforços i col·laboracions que han fet possibles aquests quinze anys de l'Institut Superior de Litúrgia. És clar que no sóc neutral en aquest tema. Precisament per això vull acabar amb una citació provocativa del cardenal Danneels. Parlant de com ell planteja la formació teològica dels seus seminaristes, diu així: «Bíblia i Litúrgia són les dues columnes sobre les quals hom forma un teòleg. Les fonts de la fe que són la Bíblia i la Litúrgia —amb la Tradició, sens dubte, però la Tradició és la Bíblia— són sempre més importants que tota sistematització posterior, [...] sense voler dir amb això que la sistematització sigui simplement accessòria...» (*La Documentation Catholique* 2200 [1999] 290).

Amb aquesta citació vull subratllar només la nostra profunda convicció del valor que té la tasca de l'Institut de cara a la vida de l'Església. En primer lloc, dels qui han d'ésser pastors i formadors de cristians, però no pas menys de tot cristià que vulgui entrar en una comprensió global del misteri de Crist i de l'Església, participar fructuo-

sament i activa en les celebracions i col·laborar en el desenvolupament d'aquestes. L'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona no és una institució que s'entreté bonament en qüestions bizantines —tot i que, evidentment, estudia les litúrgies orientals!—, sinó que dedica tot el seu esforç a fer allò que el papa Joan Pau II ha dit que era «el més gran compromís» entre les prioritats bàsiques del nou mil·lenni: formar educadors de la pregària litúrgica (cf. *Novo millennio ineunte*, 32, 34 i 35). Així ho volem fer, i així esperem que se'ns pugui conèixer.

He dit. Moltes gràcies.

INSTITUT DE TEOLOGIA FONAMENTAL

L'activitat acadèmica de l'Institut de Teologia Fonamental, durant el curs 2001-2002, s'ha desenvolupat en els àmbits següents:

Cursos de Llicència i Doctorat

S'han impartit tots els cursos programats, tant per al primer com per al segon semestre. El nombre d'alumnes ha estat de 31: 15 com a ordinaris, 13 com a oients i 3 en règim de tutoria.

Tesines de Llicenciatura

Durant el curs han estat presentades i defensades tres tesines per a l'obtenció del títol de Llicenciat en Teologia, en l'especialitat de Teologia Fonamental.

Cursos de Formació Permanent

S'imparteixen el dimecres, matí i tarda. El nombre d'alumnes ha estat de 110: 75 al matí i 35 a la tarda.

Publicacions

Ha continuat la publicació de les revistes *Actualidad Bibliográfica* (2 volums), *Selecciones de Teología* (4 volums) i també *Quaderns de Teologia Fonamental* (2 volums).

V. ACTIVITATS EXTRAORDINÀRIES

DIA DE LA FACULTAT

Tingué lloc el dia 27 de febrer. Enguany el tema central fou «Immigració i dret al treball». A part de les activitats festives pròpies de la diada, els alumnes organitzaren una exposició plàstica sobre el tema de la jornada, des de les perspectives d'Amèrica Llatina, el Magreb i l'Europa de l'Est, i una Taula rodona amb la participació de Lluís Recolons (Migra Studium) i Enric Barlet (Secretari del Síndic de Greuges).

VII SETMANA DE TEOLOGIA

La VII Setmana de Teologia, organitzada per la FTC i la Unió de Religiosos de Catalunya amb la col·laboració de Justícia i Pau de Barcelona, tingué lloc els dies 3-6 de setembre. El tema d'enguany fou «La violència als inicis del segle XXI».

Primera jornada (dia 3) - Ponència: «La violència en el món d'avui», a càrrec de Jordi Busquet (Facultat de Ciències de la Comunicació, URL). Tallers: «Els infants, objecte de violència», a càrrec de Montserrat Cusó (Assessora per als infants, del Síndic de Greuges); «La joventut, subjecte de violència», a càrrec de Rocío Elvira (Departament de Sociologia aplicada a la Pastoral, CEP); «La dona, objecte de violència», a càrrec de Rosa Valles (Servei d'Atenció a la Dona, Policia Nacional).

Segona jornada (dia 4) - Ponències: «Els conflictes armats», a càrrec de Tica Font (Justícia i Pau); «El pacifisme (pensadors i moviments)», a càrrec de Toni Soler (Fundació per la Pau).

Tercera jornada (dia 5) - Ponències: «Filosofia i violència», a càrrec de Josep M. Esquirol (Facultat de Filosofia, UB); «Teologia i violència», a càrrec de Gaspar Mora (FTC). A continuació hi hagué una Taula rodona conclusiva. El curs acabà amb la celebració de la Paraula. Hi van participar uns quaranta alumnes.

JORNADES D'ESTUDIS FRANCISCANS

Jornades d'estudi i diàleg, aprofundint en l'espiritualitat, la història i la teologia franciscanes, organitzades per la Família Franciscana de Catalunya i la FTC. Van tenir lloc a la seu de la FTC, els dies 27 i 28 de juny. El tema d'enguany fou «La mística com a lloc de trobada».

Primera jornada (dia 27): «*Déu meu i tot*. L'experiència de Déu i sant Francesc», Josep M. Vallejo; «Santa Clara i la pregària», Pilar Lumbreras; «L'Itinerari de sant Bonaventura», Agustí Boadas; «La mística sufí. "Els homes de llana"», Xavier Melloni.

Segona jornada (dia 28): «Els càtars. Vida quotidiana i espiritualitat», Prim Bertran; «La mística dels hassidim del segle XIII», Enric Cortès; «Ramon Llull i la mística», Joan Roig; «Jacint Verdaguer. Aspectes franciscans i misticisme del poeta», Valentí Serra.

Hi varen participar un centenar de persones.

PRESENTACIÓ DE LLIBRES

Nicolau de Cusa, La recerca de Déu i altres escrits (Clàssics del cristianisme 82). Acte organitzat per la Fundació Enciclopèdia Catalana, la Facultat de Teologia de Catalunya i la Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya en ocasió del sisè centenari del naixement de Nicolau de Cusa. Tingué lloc a l'Auditori de la Fundació Enciclopèdia Catalana, el dia 13 de desembre a les 19,30 h. Hi intervingueren el Dr. Andreu Grau, professor de la URL, i el Dr. Josep Manuel Udina, professor de la UAB i autor de la Introducció i de la traducció de les obres del Cusà.

L'assemblea litúrgica. Recerca teològica en el pensament d'Aimé G. Martimort, de Jaume González i Padrós (Col·lectània Sant Pacià 73), i *L'ordinari d'Urgell de 1536*,

de F. Xavier Parés i Saltor (Col·lectània Sant Pacià 74). Presentació conjunta, organitzada per la FTC, l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona i la Societat Cultural Urgel·litana. Tingué lloc a la FTC, el dia 24 d'abril a les 12 h. Intervencions: Dr. Josep Castanyé, director del Secretariat de Publicacions de la FTC; Dr. Benigne Marquès, canonge arxiver de la Catedral d'Urgell; Dr. Joan Guiteras, degà del capítol de la Catedral de Barcelona; Drs. F. Xavier Parés i Jaume González, autors dels llibres presentats; Dr. Pere Tena, bisbe auxiliar de Barcelona i director de l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona.

El poble jueu i les seves Sagrades Escripures en la Bíblia cristiana. Document de la Pontifícia Comissió Bíblica (Barcelona: Claret 2002). Organitzat per l'Editorial Claret i la FTC. Tingué lloc a la FTC de dia 15 de maig, a les 12 h. Intervencions dels Drs. Enric Cortès, cap del Departament de Sagrada Escripura de la FTC, i Jordi Sánchez Bosch, professor de la FTC i membre de la Pontifícia Comissió Bíblica.

Carta d'Arístes. Introducció, text revisat, traducció i notes de Frederic Raurell (edició bilingüe grec-català). Organitzada per la Fundació Cambó i la FTC, la presentació tingué lloc al Saló d'Actes del Seminari Conciliar de Barcelona, el dia 5 de juny. En el curs de l'acte es presentà la nova etapa de la Fundació Cambó (Fundació Bíblica Catalana) que s'inicià amb aquesta publicació. Hi intervingueren el Sr. Ramon Guardans, president de la Fundació Cambó, i els Drs. J. Oriol Tuñí, degà-president de la FTC, Agustí Borrell, professor de la FTC i membre de la Fundació Bíblica Catalana, i Frederic Raurell, professor de la FTC i autor del llibre.

ALTRES ACTIVITATS

Acte acadèmic commemoratiu dels Drs. Joan Tusquets i Terrats i Ramon Roquer i Vilarrasa en el centenari del seu naixement. Organitzat per la FTC i la FEFC. Tingué lloc a la Sala Sant Jordi del Seminari Conciliar de Barcelona, el dia 3 de desembre a les 19,30 h. Conferències: «Joan Tusquets: Introducció i impulsor dels estudis de pedagogia comparada», a càrrec de la Dra. Ramona Valls i Montserrat, professora de la UB; «Ramon Roquer: "El misteri de Déu i la comunió amb l'home"», a càrrec del Dr. Joan Martínez Porcell, professor de la Facultat Eclesiàstica de Filosofia de Catalunya. Cloenda a càrrec del Sr. Albert Manent, director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya.

«Centenari de la mort de mossèn Cinto Verdager». Acte acadèmic organitzat per la Família Franciscana de Catalunya i la FTC. Tingué lloc a la FTC, el dia 17 d'abril a les 12 h. Intervencions de Jordi Figuerola, historiador, professor de la UAB; Jaume Reixach, prevere i periodista, i Isidor Cònsol, escriptor i director literari d'Edicions Proa.

Trobada de Moralistes Catalans. Organitzada pel Departament de Teologia Moral de la FTC. Tingué lloc a la seu de la FTC el dia 4 de maig, sobre el tema «Eutanàsia. Mort digna?». La ponència fou a càrrec del Dr. José Román Flecha, professor de moral i actual degà de la Facultat de Teologia de la Universitat Pontifícia de Salamanca.

El Degà-President va representar la FTC en la inauguració de l'exposició «Germínabit» que tingué lloc a Roma el 17 de setembre del 2001, presidida pel molt honorable Sr. Jordi Pujol, per l'excel·lentíssim Sr. Arquebisbe de Tarragona i Primat, pels eminentíssims cardenals Ricard M. Carles, Poupard i Grocholewsky.

El Degà i el Vice-Degà varen assistir també al conferiment del doctorat *honoris causa* al Dr. Pere Tena i Garriga, per part de l'Institut Superior de Litúrgia de Sant Anselm, a Roma, el 31 d'octubre del 2001.

El mes de febrer va tenir lloc a Tolosa de Llenguadoc la trobada entre la Facultat de Teologia de l'Institut Catòlic de Tolosa i la nostra Facultat. A més del Degà, hi varen prendre part els professors Gaspar Mora, Manuel Claret i Margarida Bofarull. El tema que es va tractar fou el de la violència. El prof. Mora va fer una ponència que va donar lloc a un intercanvi ben interessant.

El Degà va representar la Facultat de Teologia en la conferència internacional de l'«European Society for the Study of the Relationship Between Sciences and Theology» que tingué lloc a Nimega, el mes de març. La nostra Facultat va reiterar la invitació a ESSSAT a reunir-se a Barcelona el mes de març de l'any 2004.

Reunió bisbes-teòlegs sobre el tema «La declaració *Dominus Iesus*». Tingué lloc a Tiana el mes de setembre. Per part de la Facultat hi varen assistir els Drs. Josep Castanyé i Xavier Morlans.

El Degà ha assistit a les dues reunions anuals de la «Junta de Decanos de las Facultades de Teología de España y Portugal», la de novembre a Madrid i la de maig a Granada. A partir de novembre 2002 es farà càrrec de la presidència d'aquesta institució.

Jornades de diàleg interreligiós. La Facultat va col·laborar en la jornada sobre «Qüestions bàsiques del diàleg interreligiós» organitzada per la Càtedra d'Ètica de la Universitat Ramon Llull, que tingué lloc a l'Aula Magna del Seminari Conciliar de Barcelona, el dia 17 de gener. Hi intervingueren els Profs. Francesc Torradeflot, Josep M. Coll, Josep M. Via i Xavier Melloni.

Reunions de professors. S'han tingut dues reunions-debat de professors sobre els temes «Violència i guerra» (introduïda pels Profs. Joan Bada i Gaspar Mora) i «Diàleg Kasper – Ratzinger» (introduïda pel Prof. Salvador Pié). Adues varen donar lloc a un interessant diàleg-debat.

Participació en el Col·loqui internacional i ecumènic sobre «Actualité de Dietrich Bonhoeffer en Europe Latine», organitzat per l'«Institut Romand de Pastorale», amb la col·laboració de les Universitats de Friburg, Ginebra i Lausana. Tingué lloc a Ginebra, del 23 al 25 de setembre. La FTC hi fou representada pel Prof. Jordi Marimon.

VI. CLOENDA

Una paraula de cloenda. La Facultat de Teologia de Catalunya, amb els seus dos Instituts incorporats (ITF i ISLB), els dos Centres afiliats (Seminaris de Mallorca i Tortosa) i els sis Instituts Superiors de Ciències Religioses (Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona, Vic i Mallorca), manté una presència viva en l'àmbit cultural de Catalunya. El caràcter multicultural i interreligiós de la nostra societat es fa cada vegada més palès. No pretenem pas que la nostra presència tingui una dimensió grandiloqüent o que ocupi un espai desmesurat. Però no podem ni volem renunciar a la nostra participació ni a la responsabilitat d'una presència digna de la Teologia en el món intel·lectual i universitari de Catalunya.

Moltes gràcies.

